Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2014, sp. zn. 21 Cdo 828/2014, ECLI:CZ:NS:2014:21.CDO.828.2014.1

Číslo: 97/2014

Právní věta:

Dohoda uzavřená mezi oprávněným jako zástavním věřitelem a osobní dlužnicí, v níž se věřitel zavázal v případě, že osobní dlužnice částečně uhradí pohledávku vymáhanou v jiném exekučním řízení, upustit od vymáhání zbývající části pohledávky vůči ní, a zároveň, že v budoucnu proti ní nezahájí další exekuční řízení pro tutéž pohledávku, a v níž účastníci této dohody konstatovali, že se netýká nároku oprávněného (zástavního věřitele) vůči zástavnímu dlužníku z titulu zástavního práva k zastaveným nemovitostem, není ve vztahu k povinnému jako zástavnímu dlužníkovi jen proto v rozporu s dobrými mravy.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 29.05.2014

Spisová značka: 21 Cdo 828/2014

Číslo rozhodnutí: 97

Číslo sešitu: 9

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Dobré mravy, Přípustnost dovolání, Zastavení výkonu rozhodnutí (exekuce), Zástavní právo

Předpisy: § 151a odst. 1 obč. zák. ve znění do 31.12.2000
§ 164 odst. 1 obč. zák.
§ 165 odst. 1 obč. zák. ve znění od 01.01.2001 do 31.12.2013
§ 165 odst. 2 obč. zák. ve znění od 01.01.2001 do 31.12.2013
§ 237 o. s. ř. ve znění od 01.01.2013
§ 243d odst. a o. s. ř. ve znění od 01.01.2013
§ 251 odst. 1 o. s. ř. ve znění do 31.12.2012
§ 3073 předpisu č. 89/2012Sb.
§ 35 odst. 2 obč. zák.
§ 37 odst. 2 předpisu č. 120/2001Sb.
§ 511 odst. 1 obč. zák.
§ 59 odst. 3 předpisu č. 120/2001Sb. ve znění do 31.12.2013

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 23. 4. 2001, ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Olomouci ze dne 20. 7. 2006, pravomocným dne 30. 8. 2006, byla žalovaným L. K. (osobní dlužnici),

F. V. a M. V. (zástavním dlužníkům) uložena povinnost zaplatit žalobci (oprávněnému) do 3 dnů od právní moci rozsudku nesplacený úvěr ve výši 567 000 Kč s 28% úrokem z prodlení od 26. 9. 1993 do zaplacení, smluvní pokutu ve výši 6000 Kč a náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů ve výši 82 372 Kč, přičemž „ve vztahu k F. V. a M. V. je žalobce (oprávněný) oprávněn domáhat se uspokojení své pohledávky v rámci výkonu rozhodnutí pouze z výtěžku prodeje zastavených nemovitostí v katastrálním území S. P., tj. rodinného domu se st. p. č. 719 o výměře 509 m2 – zastavěná plocha a parcely č. 720 o výměře 261 m2 orná půda, se všemi součástmi a příslušenstvím, zapsaných na listu vlastnictví č. 80, vedeném Katastrálním úřadem v H. pro katastrální území a obec S. P., okr. H., s tím, že splněním povinnosti jednoho ze žalovaných zaniká v rozsahu tohoto plnění povinnost pro další žalované“ (dále též jen „exekuční titul“).

Usnesením Okresního soudu v Hodoníně ze dne 23. 8. 2005, pravomocným dne 29. 11. 2005, byla ve věci projednání dědictví po F. V. schválena dědická dohoda, podle níž nabyli shora označené nemovitosti (částečně přečíslované) do spoluvlastnictví pozůstalí vnuci (povinní) P. V., a P. V., každý v rozsahu jedné ideální poloviny vzhledem k celku.

Na návrh oprávněného Okresní soud v Hodoníně usnesením ze dne 14. 4. 2010, jež nabylo právní moci dne 12. 6. 2010, nařídil exekuci na majetek povinných podle shora označeného vykonatelného exekučního titulu „k uspokojení pohledávky oprávněného ve výši 567 000 Kč s příslušenstvím, tj. s 28% úrokem z prodlení od 26. 9. 1993 do zaplacení, částky 6000 Kč, pro náklady předcházejícího řízení ve výši 30 532 Kč, jakož i pro náklady exekuce oprávněného a soudního exekutora, jejichž výše bude stanovena pověřeným soudním exekutorem v příkazu k úhradě nákladů exekuce, a to prodejem zastavených nemovitostí ve vlastnictví povinných – budovy, část obce S. P., stojící na parcele č. 719 – zastavěná plocha a nádvoří, parcely č. 719 – zastavěná plocha a nádvoří a parcely č. 720/1 – orná půda, zapsaných v katastru nemovitostí vedeném Katastrálním úřadem pro Jihomoravský kraj, Katastrální pracoviště H., pro obec a katastrální území S. P., na listu vlastnictví č. 80 (dále též jen „předmětné nemovitosti“), jejímž provedením pověřil soudního exekutora JUDr. P. K., Exekutorský úřad B.

Návrhem ze dne 7. 2. 2012, doplněným při jednání u soudu prvního stupně dne 15. 3. 2013 a podáním ze dne 21. 3. 2013, se povinní domáhali zastavení nařízené exekuce s odůvodněním, že zástupce oprávněného „nedisponoval plnou mocí“ při podání návrhu na nařízení exekuce, že zahájení řízení brání překážka litispendence, neboť oprávněný již u Okresního soudu v Břeclavi vede exekuci proti osobní dlužnici L. K., že na základě mimosoudní dohody uzavřené mezi oprávněným a osobní dlužnicí pro plnění ve výši 1 000 000 Kč pohledávka zanikla zčásti, případně zcela, že věřitel se touto dohodou svého práva vzdal, neboť se zavázal nepokračovat ve vymáhání pohledávky vůči dlužnici, a že „hojení se na zástavních dlužnících je protiprávní, v rozporu s dobrými mravy a že tak dochází ke zneužití práva“.

Oprávněný při jednání u soudu prvního stupně dne 21. 3. 2013 navrhl částečné zastavení exekuce co do částky 1 000 000 Kč, kterou mu dne 19. 7. 2010 uhradila osobní dlužnice L. K.

O k r e s n í s o u d v Hodoníně usnesením ze dne 26. 3. 2013 návrh povinných na zastavení exekuce zamítl (výrok I.) a k návrhu oprávněného exekuci částečně zastavil pro částku 1 000 000 Kč (výrok II.). Soud prvního stupně nepřisvědčil tvrzení povinných o nedostatku plné moci zástupce oprávněného při podání návrhu na nařízení exekuce ani námitce litispendence bránící projednání dané věci. K námitce povinných, že vymáhaná pohledávka zanikla „vzdáním se práva oprávněného“, zjistil, že oprávněný dne 1. 6. 2010 uzavřel s osobní dlužnicí L. K. „dohodu o částečné úhradě dluhu a o dalším postupu v řízení“, v níž se zavázal upustit od vymáhání zbývající části pohledávky v probíhajícím exekučním řízení vedeném proti ní pro případ, že uhradí částku 1 000 000 Kč, a zároveň nezahajovat v budoucnu proti ní další exekuční řízení; dále účastníci této dohody konstatovali, že jejich dohoda se netýká nároku oprávněného z titulu zástavního práva k zastaveným

nemovitostem. Dospěl k závěru, že vůle účastníků této dohody nesměřovala k zániku práva oprávněného jako takového, ale pouze k jeho oslabení vzdáním se možnosti vykonat právo proti osobní dlužnici, což mj. vyplývá z článku, v němž projevili vůli zachovat možnost vymáhání pohledávky proti zástavním dlužníkům. Podle soudu prvního stupně obsah této dohody nevylučuje, že osobní dlužnice bude plnit dobrovolně, resp. že dohoda nekonstatuje výslovný zánik jejího závazku, a že tedy plnění z její strany by nebylo bezdůvodným obohacením oprávněného. Uzavřel, že pohledávka za osobní dlužnicí nezanikla, a není proto dán důvod k zastavení exekuce podle ustanovení § 268 odst. 1 písm. g) o. s. ř., jak navrhli povinní. Protože částku 1 000 000 Kč na vymáhanou pohledávku uhradila osobní dlužnice a protože oprávněný navrhl v tomto rozsahu částečné zastavení exekuce, soud ohledně této částky exekuci částečně podle ustanovení § 268 odst. 1 písm. c) o. s. ř. zastavil.

K odvolání povinných K r a j s k ý s o u d v Brně usnesením ze dne 16. 10. 2013 usnesení soudu prvního stupně v napadeném zamítavém výroku potvrdil. Odvolací soud shodně se soudem prvního stupně dovodil, že projednání věci nebrání překážka listispendence, že nedostatek plné moci zástupce oprávněného byl dodatečně zhojen a že v důsledku uzavření dohody mezi oprávněným a L. K. nedošlo k zániku pohledávky ani k zániku zástavního práva. Podle odvolacího soudu „nepředstavuje tato dohoda nic jiného než to, že pro případ, kdy osobní dlužnice uhradí částku 1 000 000 Kč, ustoupí oprávněný od dalšího vymáhání pohledávky proti její osobě“. Nejedná se tedy o takové ujednání, z něhož by bylo možno dovozovat zánik samotného závazku. Důvodem k zastavení exekuce není ani to, že se oprávněný na základě uzavřené dohody „hojí“ pouze na povinných, což oni považují za nemravné, v rozporu s dobrými mravy a za zneužití práva. O rozpor s dobrými mravy se totiž jedná pouze v případě výkonu práv a povinností účastníků občanskoprávních vztahů (viz rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 5011/2007, v němž zdůraznil, že „podání návrhu na nařízení exekuce není výkonem práva ve smyslu § 3 odst. 1 obč. zák., nýbrž využitím možnosti poskytnuté oprávněnému procesním předpisem (§ 251 o. s. ř.) pro případ, že povinnost uložená exekučním titulem vydaným v nalézacím řízení nebyla splněna dobrovolně“). Dále odvolací soud připomněl, že je jen na úvaze a volbě věřitele, jehož pohledávka je zajištěna zástavním právem, jakým způsobem bude postupovat při realizaci svého práva vyplývajícího ze závazku dlužníka, a že ze zákona nelze nikterak dovodit, že by věřitel mohl uspokojit svoji pohledávku prostřednictvím zástavy jen v případě, že současně vymáhá svoji pohledávku i po dlužníkovi. Naopak je na věřiteli, aby si zvolil, jakým způsobem bude při uspokojení svého nároku postupovat pro případ, kdy dlužník svůj závazek uhradit pohledávku zajištěnou zástavním právem nesplní. V tomto ohledu přisvědčil oprávněnému, že jeho postup, tedy uzavření dohody s osobní dlužnicí, byl jen logickým vyústěním situace, kdy se ukazovalo, že vymožení pohledávky z majetku osobní dlužnice je nereálné vzhledem k tomu, že její nemovitý majetek je zatížen zástavním právem. Za zcela nepřiléhavou označil odvolací soud námitku povinných dovozovanou z ustanovení § 549 obč. zák., že mají právo odepřít plnění z důvodu, že oprávněný dohodou uzavřenou s osobní dlužnicí zavinil, že pohledávka nemůže být osobní dlužnicí uhrazena, jež se navíc vztahuje k zajištění závazku ručením.

Proti tomuto usnesení odvolacího soudu podali druhý povinný a P. V., dovolání z důvodu nesprávného právního posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.). Namítají, že odvolací soud nesprávně posoudil jejich námitky, že „oprávněný na základě uzavřené dohody s částečným plněním primárním (obligačním) dlužníkem se hojí nyní pouze na zástavci, že touto dohodou došlo k zániku vymáhané povinnosti, že dohoda byla uzavřena v neprospěch třetí osoby (zástavce)…a v rozporu s dobrými mravy a že tímto mimo jiné dochází ke zneužívání práva“. Opětovně opakují námitku, že nelze uzavírat dohody v neprospěch třetí osoby a částečnou úhradou „se vykoupit“, a následně se hojit pouze na zástavci, že jednání oprávněného je zneužitím práva vůči „zástavci“ nemovitosti a že „uvedenou dohodou mělo dojít k zániku práva jako takového“. Dále poukazují na to, že „zástavce“ nebyl účastníkem této dohody, že o její existenci se dozvěděl až v řízení před soudem prvního stupně, že tak „byl klamán“ a že nebyl informován o tom, jaká částka je po něm vymáhána. Vyslovují rovněž

názor, že rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10. 3. 2008, sp. zn. 20 Cdo 5011/2007, na něž poukázal odvolací soud, nelze v daném případě aplikovat. Dovolatelé taktéž uvedli, že nezpochybňují obecné právo oprávněného uspokojit svoji pohledávku „prostřednictvím zástavy“, ovšem „jen za podmínek stanovených zákonem, a nikoliv v rozporu s dobrými mravy a za hranou úmyslu zákonodárce“. Odvolací soud tak podle jejich názoru svým rozhodnutím „vlastně nabádá a umožňuje všem primárním (obligačním) dlužníkům uzavírat dohody se svými věřiteli v rozsahu částečné úhrady za písemný slib, že proti nim bude upuštěno od zbývající části pohledávky v probíhajícím exekučním řízení“. Takovouto dohodu naopak považují „za zcela nemravnou, odporující právu a zneužívající právo jako takové“. Domnívají se, že „morálně není možné, aby se byť částečně obligační dlužník vykoupil ze svého dluhu u věřitele a zbytek dluhu převedl na dalšího ručitele“. Odvolací soud „měl pohledávku oprávněného shledat za již neexistující, když se jí prokazatelně písemně zřekl a vzdal, a dále měl konstatovat, že smlouva byla uzavřena v rozporu s dobrými mravy a že došlo ke zneužití práva“. Navrhli, aby dovolací soud usnesení odvolacího soudu změnil a vyhověl návrhu „žalobce (povinného)“ na zastavení nařízené exekuce zcela, nikoliv jen částečně ve výši 1 000 000 Kč.

Oprávněný se ztotožnil s usnesením odvolacího soudu a navrhl, aby dovolání bylo odmítnuto, neboť nejsou splněny předpoklady pro jeho věcné posouzení, případně zamítnuto.

N e j v y š š í s o u d dovolání povinného P. V. zamítl a dovolání P. V. odmítl.

Z odůvodnění:

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) se po zjištění, že dovolání povinného P. V. proti pravomocnému usnesení odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení), řádně zastoupeným advokátem, v zákonné lhůtě (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

Podle ustanovení § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

Dovolací soud dospěl k závěru, že dovolání podle ustanovení § 237 o. s. ř. je přípustné, neboť napadené usnesení odvolacího soudu závisí na vyřešení právní otázky, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, a to, zda dohoda uzavřená mezi zástavním věřitelem a osobní dlužnicí, v níž se věřitel zavázal v případě, že osobní dlužnice částečně uhradí pohledávku vymáhanou v jiném exekučním řízení, upustit od vymáhání zbývající části pohledávky vůči ní, a zároveň, že v budoucnu proti ní nezahájí další exekuční řízení pro tutéž pohledávku, a v níž účastníci této dohody konstatovali, že se netýká nároku oprávněného vůči zástavnímu dlužníku z titulu zástavního práva k zastaveným nemovitostem, je ve vztahu k povinnému jako zástavnímu dlužníkovi v rozporu s dobrými mravy či nikoliv; jinak dovolání druhého povinného přípustné není.

Dovolání P. V. dovolací soud podle ustanovení § 243c odst. 3, věty první, a § 218 písm. b) o. s. ř. odmítl, neboť k jeho podání není oprávněn (subjektivně legitimován), když nebyl účastníkem řízení v projednávané věci, a napadené rozhodnutí se tak nedotýká jeho práv a povinností.

Po přezkoumání napadeného usnesení odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které

provedl bez jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání pro řešení právní otázky, pro niž je přípustné, není opodstatněné.

Projednávanou věc je třeba i v současné době ohledně vzniku zástavního práva na předmětných nemovitostech (nyní ve spoluvlastnictví povinných) – vzhledem k tomu, že zástavní smlouva o zřízení zástavního práva byla uzavřena dne 28. 9. 1992 (viz exekuční titul) – posoudit podle právních předpisů v té době účinných, tj. zejména podle zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění zákonů č. 58/1969 Sb., č.131/1982 Sb., č. 94/1988 Sb., č. 188/1988 Sb., č. 87/1990 Sb., č. 105/1990 Sb., č. 116/1990 Sb., č. 87/1991 Sb. a č. 509/1991 Sb., tedy podle občanského zákoníku ve znění účinném do 31. 12. 1992. Uspokojení ze zástavy se pak řídí – s ohledem na to, že nárok zástavního věřitele na uspokojení ze zástavy vznikl dne 30. 8. 2006, právní úpravou občanského zákoníku ve znění účinném od 1. 1. 2001 (srov. čl. IV. odst. 1 zákona č. 367/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony) do 31. 12. 2013 (srov. § 3073 zákona č. 89/2012 Sb.). Při aplikaci procesních předpisů je pak třeba vycházet – s ohledem na to, že návrh na nařízení exekuce byl podán dne 12. 3. 2010 – ze zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, účinném do 30. 6. 2010 (dále jen „exekuční řád“), a podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, účinném rovněž ve znění do 30. 6. 2010.

Nesprávné právní posouzení věci podle § 241a odst. 1 o. s. ř. může spočívat v tom, že odvolací soud posoudil věc podle právní normy (nejen hmotného práva, ale i práva procesního), jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Podle § 151a odst. 1, části věty před středníkem, obč. zák. v rozhodném znění (tj. ve znění účinném v době uzavření zástavní smlouvy dne 28. 9. 1992) zástavní právo slouží k zajištění pohledávky a jejího příslušenství tím, že v případě jejich řádného a včasného nesplnění je zástavní věřitel oprávněn domáhat se uspokojení z věci zastavené. Zástavní právo má – jak vyplývá z citovaného ustanovení – v první řadě funkci zajišťovací; zabezpečuje pohledávku zástavního věřitele již od okamžiku svého vzniku, vede (motivuje) dlužníka k tomu, aby pohledávku zástavního věřitele dobrovolně splnil, a zástavnímu věřiteli poskytuje jistotu, že se bude moci uspokojit ze zástavy, nebude-li jeho pohledávka řádně a včas splněna. Nebyla-li pohledávka zástavního věřitele řádně a včas splněna, uplatní se uhrazovací funkce zástavního práva; zástavní věřitel je oprávněn uspokojit se ze zástavy, aniž by musel spoléhat na to, že se domůže úhrady své pohledávky z majetku dlužníka.

Zástavní právo je právem subsidiárním a akcesorickým. Subsidiarita zástavního práva vyjadřuje, že jde o podpůrný zdroj uspokojení pohledávky zástavního věřitele, který se uplatní jen tehdy, jestliže pohledávka nebyla dlužníkem dobrovolně splněna a ani nezanikla jiným způsobem. Akcesorickým je zástavní právo zejména proto, že vzniká pouze tehdy, vznikla-li platně také pohledávka, k jejímuž zajištění má sloužit (shodně srov. též rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod číslem 64/2004 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Akcesorita zástavního práva tudíž znamená, že zástavní věřitel má pohledávku, přičemž je lhostejné, zda této pohledávce odpovídá na straně dlužnické dluh „osobní“ (zda jde o osobního dlužníka) nebo jen dluh „věcný“ (zda jde o zástavního dlužníka, který tu „ručí zástavou“). Jinak řečeno, neuhradí-li zajištěnou peněžitou pohledávku zástavnímu věřiteli osobní dlužník, je to peněžitá pohledávka, kterou zástavní věřitel vymáhá (může vymáhat) po dlužníku zástavním (s omezením daným právě tím, že uspokojení peněžitého nároku zástavního věřitele lze vynutit jen zpeněžením majetku sloužícího jako zástava). V právní teorii srov. k tomu např. Bureš, J. – Drápal, L.: Zástavní právo v soudní praxi, 2. vydání, Praha, C. H. Beck 1997, str. 16 a 17, a v rozhodovací praxi soudů pak usnesení Nejvyššího soudu uveřejněná pod čísly 30/1998, 46/1998 a 31/2007 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

Podle ustanovení § 511 odst. 1 obč. zák. platí, že je-li právním předpisem nebo rozhodnutím soudu

stanoveno, nebo účastníky dohodnuto, anebo vyplývá-li to z povahy plnění, že více dlužníků má témuž věřiteli splnit dluh společně a nerozdílně, je věřitel oprávněn požadovat plnění na kterémkoli z nich. Jestliže dluh splní jeden dlužník, povinnost ostatních zanikne.

Je-li tedy vykonávaným rozhodnutím stanovena platební povinnost několika povinným k zaplacení celého dluhu s tím, že plněním jednoho z těchto povinných zaniká v rozsahu tohoto plnění povinnost ostatních, lze nařídit soudní výkon rozhodnutí (exekuci) proti jednomu z nich pro celou pohledávku (k solidární odpovědnosti dlužníků srov. například rozsudek Vrchního soudu v Praze uveřejněný pod číslem 56/1995 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2002, sp. zn. 33 Odo 716/2002, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 1. 2003, sp. zn. 26 Cdo 733/2002, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 2. 2006, sp. zn. 20 Cdo 2570/2005, ze dne 12. 11. 2009, sp. zn. 20 Cdo 4721/2007, ze dne 15. 3. 2011, sp. zn. 20 Cdo 1891/2009).

V případě, že exekučním titulem byla (jako v daném případě) uložena platební povinnost současně osobnímu dlužníku a zástavci (odlišnému od osobního dlužníka), jakožto solidárním dlužníkům s tím, že plněním jednoho ze žalovaných zaniká v rozsahu poskytnutého plnění povinnost druhého žalovaného, přičemž věřitel je oprávněn domáhat se uspokojení přisouzené pohledávky vůči zástavnímu dlužníku jen z výtěžku prodeje zastavené nemovitosti (tedy ve výroku exekučního titulu byla vyjádřena akcesorita ručení zástavou a rozdíl v rozsahu, v jakém se zástavní věřitel může uspokojit z majetku osobního a zástavního dlužníka), může oprávněný – nebyla-li pohledávka s příslušenstvím osobním dlužníkem dobrovolně splněna – vymáhat celou pohledávku s příslušenstvím nebo jakoukoliv její část po kterémkoli z nich (souběžně či postupně) s tím, že plnění vydobyté na jednom z nich má účinky i pro druhého.

Zástavní právo působí vůči každému pozdějšímu vlastníku zastavené věci, souboru věcí a bytu anebo nebytovému prostoru ve vlastnictví podle zvláštního zákona, nestanoví-li zákon jinak. Totéž právo má zástavní věřitel, jestliže pohledávka byla po své splatnosti splněna jen částečně nebo nebylo-li splněno příslušenství pohledávky (§ 164 odst. 1, věty první, obč. zák.). Není-li pohledávka zajištěná zástavním právem splněna včas, má zástavní věřitel právo na uspokojení své pohledávky z výtěžku zpeněžení zástavy (§ 165 odst. 1 obč. zák.). Zástavu lze zpeněžit na návrh zástavního věřitele ve veřejné dražbě nebo soudním prodejem zástavy (§ 165 odst. 2 obč. zák.).

Z těchto ustanovení vyplývá, že oprávněný jako zástavní věřitel byl oprávněn domáhat se proti povinným jako zástavním dlužníkům nařízení exekuce (výkonu rozhodnutí) prodejem zástavy. Podle § 59 odst. 3 ex. ř. exekuci prodejem zástavy lze pro zajištěnou pohledávku provést prodejem zastavených movitých věcí a nemovitostí. V případě zastavených movitých věcí a nemovitostí postupuje exekutor při prodeji zástavy přiměřeně podle § 338a o. s. ř.

S námitkami druhého povinného, že nelze uzavírat dohody v neprospěch třetí osoby a částečnou úhradou „se vykoupit“ a „následně se hojit pouze na zástavci“, že „dohoda oprávněného s osobní dlužnicí je v rozporu s dobrými mravy, odporující právu a zneužívající právo jako takové“ a že jednání oprávněného je zneužitím práva vůči „zástavci“ nemovitosti, dovolací soud nesouhlasí.

Z obsahu „dohody o částečné úhradě dluhu a dalším postupu ve věci exekučního řízení“, uzavřené dne 1. 6. 2010 mezi oprávněným a osobní dlužnicí L. K., vyplývá, že její účastníci se dohodli na tom, že dlužnice uhradí věřiteli částku 1 000 000 Kč, že v případě řádného a včasného složení této částky do notářské úschovy se věřitel zavázal upustit od vymáhání zbývající části pohledávky z úvěrové smlouvy vůči dlužnici v rámci exekučního řízení a „toto řízení zcela zastavit“, a zároveň se zavázal nezahajovat proti dlužnici v budoucnu další vykonávací či exekuční řízení z titulu rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 23. 4. 2001, ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Olomouci ze dne 20. 7. 2006. V této dohodě její účastníci dále konstatovali, že „závazek věřitele upustit od vymáhání zbývající části pohledávky z úvěrové smlouvy vůči dlužníku…se nikterak nedotýká nároku věřitele

vůči zástavním dlužníkům z titulu zástavního práva…, který trvá i po uzavření této dohody a splnění závazků dlužníka vůči věřiteli vzniklých na jejím základě“. V řízení pak vyšlo najevo, že podle této dohody uhradila osobní dlužnice L. K. oprávněnému dne 19. 7. 2010 částku 1 000 000 Kč, kterou započetl na nejstarší splatné příslušenství, a že exekuce vedená proti ní u Okresního soudu v Břeclavi (resp. u soudního exekutora Mgr. K. B., Exekutorský úřad H.) byla zastavena.

Při úvaze o shora uvedených námitkách druhého povinného je třeba vyjít z toho, že vykonávací řízení je ovládáno dispoziční zásadou, tedy, že výkon rozhodnutí (exekuci) lze nařídit jen na návrh oprávněného, a dále ze závěru dovozeného judikaturou soudů i odbornou literaturou, že podání návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí (exekuce) není výkonem práva ve smyslu ustanovení § 3 odst. 1 obč. zák., nýbrž využitím možnosti poskytnuté oprávněné procesním předpisem (§ 251 o. s. ř., resp. § 37 odst. 2 ex. ř.) pro případ, že povinnost uložená exekučním titulem nebyla splněna dobrovolně (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2002, sp. zn. 20 Cdo 535/2002, uveřejněné v časopise Soudní judikatura, číslo 4, ročník 2003, pod číslem 67, usnesení téhož soudu ze dne 20. 3. 2003, sp. zn. 20 Cdo 2445/2005, případně usnesení ze dne 5. 3. 2009, sp. zn. 20 Cdo 3756/2008).

Z uvedeného pro danou věc vyplývá, že oprávněný jako zástavní věřitel tím, že podal návrh na nařízení exekuce (zpeněžením zástavy) proti povinným jako zástavním dlužníkům (tedy slovy druhého povinného, že se „hojí na zástavních dlužnících“), nejednal v rozporu s ustanovením § 3 odst. 1 obč. zák., nýbrž, že jen využil možnosti poskytnuté mu exekučním řádem a občanským soudním řádem (jakož i ustanovením § 511 odst. 1 obč. zák.), když povinnost, která byla uložena solidárně osobní dlužnici a právním předchůdcům povinných jako zástavcům (a která přešla na povinné), nebyla splněna dobrovolně. Protože právní názor odvolacího soudu (vycházející ze závěrů uvedených v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 3. 2008, sp. zn. 20 Cdo 5011/2007), že ustanovení § 3 obč. zák. nelze – stran podání návrhu oprávněného na nařízení exekuce – v exekučním (vykonávacím) řízení aplikovat, je v souladu s ustálenou praxí dovolacího soudu, dospěl dovolací soud k závěru, že dovolání v tomto ohledu není podle § 237 o. s. ř. přípustné.

„V rozporu s dobrými mravy a zneužívající právo jako takové“ není (a nemůže být) ani samotná dohoda uzavřená mezi oprávněným a osobní dlužnicí ze dne 1. 6. 2010, neboť i ta je v souladu s ustanovením § 511 odst. 1 obč. zák., jakož i se smyslem a účelem zástavního práva, jelikož – jak je uvedeno již shora – zástavní věřitel je oprávněn požadovat celou pohledávku s příslušenstvím nebo jakoukoli její část jak po osobní dlužnici, tak i po zástavních dlužnících s tím, že plnění vydobyté na jednom z nich má účinky i pro druhého. Z uhrazovací funkce zástavního práva i z ustanovení § 511 odst. 1 obč. zák. současně vyplývá, že uzavřením této dohody se na právním postavení povinných jakožto zástavních dlužníků nic nezměnilo, a v jejich poměrech došlo ke změně jen v tom, že v rozsahu plnění poskytnutého oprávněnému osobní dlužnicí ve výši 1 000 000 Kč zanikla jejich povinnost plnění, což je jim jen ku prospěchu. Jinými slovy řečeno, i kdyby tato dohoda uzavřena nebyla (případně osobní dlužnice na jejím základě uvedenou částku oprávněnému neuhradila), měl by oprávněný jako zástavní věřitel právo domáhat se uspokojení celé přisouzené pohledávky s příslušenstvím na povinných jako zástavních dlužnících ze zpeněžení zástavy, když smyslem zástavního práva je právě to, aby se zástavní věřitel mohl – nebyla-li pohledávka řádně a včas splněna – uspokojit ze zástavy, aniž by musel spoléhat na to, že se domůže úhrady pohledávky z majetku osobního dlužníka. Lze jen konstatovat, že již zástavci F. a M. V., kteří uzavřeli smlouvou o zřízení zástavního práva na předmětných nemovitostech k zajištění pohledávky s příslušenstvím z titulu úvěru poskytnutého věřitelem L. K., na sebe vzali riziko případného zpeněžení zástavy. Dovolání k řešení právní otázky, pro niž je přípustné, není proto důvodné.

Dovolací soud nesouhlasí ani s námitkou druhého povinného, že „touto dohodou došlo k zániku vymáhané povinnosti“ (přesněji řečeno – k zániku zástavním právem zajištěné pohledávky s příslušenstvím), když se jí oprávněný uzavřením předmětné dohody s osobní dlužnicí „prokazatelně písemně zřekl a vzdal“.

Podle ustálené judikatury soudů výklad právního úkonu (§ 35 odst. 2 obč. zák.) může směřovat jen k objasnění toho, co v něm bylo projeveno, a vůle jednajícího se při výkladu právního úkonu vyjádřeného slovy uplatní, jen není-li v rozporu s jazykovým projevem; tato pravidla se použijí i při výkladu písemného právního úkonu. Pomocí výkladu právního úkonu přitom není dovoleno měnit smysl a obsah jinak jasného právního úkonu (srov. rovněž odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 12. 2004, sp. zn. 21 Cdo 1467/2004, uveřejněné pod číslem 37/2005 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Výkladem ujednání obsažených v dohodě ze dne 1. 6. 2010 z hlediska jejich jazykového vyjádření a účelu, který jimi její účastníci sledovali, a vzhledem k tomu, že se v dohodě výslovně uvádí, že „závazek věřitele upustit od vymáhání zbývající části pohledávky z úvěrové smlouvy vůči dlužníku…se nikterak nedotýká nároku věřitele vůči zástavním dlužníkům z titulu zástavního práva…, který trvá i po uzavření této dohody a splnění závazků dlužníka vůči věřiteli vzniklých na jejím základě“, lze dospět jen k závěru učiněnému (již) odvolacím soudem, že tato dohoda „nepředstavuje nic jiného než to, že pro případ, kdy osobní dlužnice uhradí částku 1 000 000 Kč, ustoupí oprávněná od dalšího vymáhání pohledávky proti její osobě“, a že „se tedy nejedná o takové ujednání, z něhož by bylo možno dovozovat zánik samotného závazku“. Odvolací soud tak při výkladu této dohody, jejíž obsah nevzbuzuje žádné pochybnosti, rozhodl v souladu s ustálenou praxí dovolacího soudu, na níž dovolací soud neshledal žádné důvody cokoliv měnit. Dovolací soud proto dospěl k závěru, že dovolání v tomto ohledu není podle § 237 o. s ř. přípustné.

Dovolací soud se z uvedených důvodů ztotožňuje i s konečným závěrem odvolacího soudu, že žádný z důvodů k úplnému zastavení exekuce (§ 268 o. s. ř.) není v daném případě dán.

Jen pro úplnost je možno poukázat na judikaturu Nejvyššího soudu (srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2002, sp. zn. 25 Cdo 2093/2000, ze dne 1. 10. 2008, sp. zn. 29 Odo 104/2006, ze dne 31. 3. 2009, sp. zn. 29 Odo 1343/2006, uveřejněný pod číslem 58/2010 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, a *mutatis mutandis* též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2008, sp. zn. 29 Odo 1141/2006), která dovodila, že „uhradí-li zástavní dlužník z titulu zástavního práva váznoucího na majetku v jeho vlastnictví za osobního dlužníka zástavnímu věřiteli zajištěnou pohledávku nebo přivodí-li zánik zástavního práva tím, že složí cenu zástavy, a není-li zde jiné dohody mezi ním a osobním dlužníkem, má právo domáhat se v rozsahu takové úhrady vůči osobnímu dlužníku vydání bezdůvodného obohacení podle ustanovení § 454 obč. zák. Totéž platí, jestliže zástavní právo zanikne tím, že zástavní dlužník strpí realizaci zástavního práva zpeněžením zástavy, a to bez zřetele k tomu, zda ke zpeněžení zástavy došlo proti jeho vůli (že na něm bylo vynuceno)“.

Jelikož usnesení odvolacího soudu je pro řešení otázky, pro niž je dovolání přípustné, věcně správné, a dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř. tak nebyl naplněn, a protože nebylo zjištěno, že by řízení bylo postiženo vadou uvedenou v ustanovení § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř. nebo jinou vadou řízení, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), Nejvyšší soud dovolání druhého povinného podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.